

Društveno odgovorno poslovanje u knjižnicama

Garić, Mislav

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:220393>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-13**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Preddiplomski studij informatologije

Mislav Garić

Društveno odgovorno poslovanje u knjižnicama

Završni rad

prof. dr. sc. Gordana Dukić

Osijek, 2020.

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Odsjek za informacijske znanosti

Preddiplomski studij informatologije

Mislav Garić

Društveno odgovorno poslovanje u knjižnicama

Završni rad

Područje društvenih znanosti, polje informacijskih i komunikacijskih znanosti,
grana knjižničarstvo

Mentor: prof. dr. sc. Gordana Dukić

Osijek, 2020.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napravio te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s napisanim izvorom odakle su preneseni. Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasan da Filozofski fakultet Osijek trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta Osijek, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku, 14. rujna 2020.

Mislav Garić, 0122225957

ime i prezime studenta, JMBAG

Sažetak

Društveno odgovorno poslovanje je koncept u kojemu se poduzeće brine za ekološke i socijalne probleme, te se zalaže za transparentnost, održivi razvoj, etičke vrijednosti i poštivanje zakona. Na taj način se ispunjavaju norme koje je društvo zadalo te društvo od njih očekuje da ih oni ispune. Društveno odgovorno poslovanje je proizašlo pružanjem osnovnih socijalnih usluga radnicima kako bi ih se učinilo što efikasnijima, a na kraju se proširilo do mjere gdje je postalo kao jedno od najbitnijih područja u ekonomiji, ali i u drugim djelatnostima. Knjižnice, koje su oduvijek imale utjecaj u zajednici i bile bitne za nju, započinju s implementacijom društveno odgovornog poslovanja tridesetih godina dvadesetog stoljeća. Danas su knjižnice svjesne problema u kojemu se nalazi okoliš, te su se aktivirale i pokrenule projekte poput zelenih knjižnica u kojemu je naglasak na zaštitu okoliša i dizanje svijesti oko te problematike. Osim održivog razvoja i zelenih knjižnica, knjižnice se bave i socijalnim problemima u društvu te promicanjem obrazovanja. Tako je knjižnica jedna od glavnih zaštitnika socijalno ugroženih skupina poput siromašnih osoba, osoba s invaliditetom ili osoba s intelektualnim teškoćama. Na temelju tih saznanja ovaj rad ima za cilj predstaviti koncept društveno odgovornog poslovanja, njegovu primjenu u knjižnicama i njihovu ulogu u društvu i zajednici na područjima kao što su održivi razvoj i zelene knjižnice.

Ključne riječi: knjižnice, društveno odgovorno poslovanje, održivi razvoj, zelene knjižnice

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Društveno odgovorno poslovanje	2
2.1. Razvijanje koncepta društveno odgovornog poslovanja.....	3
2.2. Piramida društveno odgovornog poslovanja	4
2.3. Beneficije društveno odgovornog poslovanja.....	5
2.4. Održivost, transparentnost i odgovornost	6
3. Društveno odgovorno poslovanje i knjižnice	7
3.1. Načini primjene društveno odgovornog poslovanja u knjižnicama	7
3.2 Održivi razvoj i zajednica	9
3.3 Zelene knjižnice	11
3.3.1. Primjer dobre prakse zelenih knjižnica.....	12
3.3.2 Zelene knjižnice u Hrvatskoj	14
4. Zaključak	16
5. Literatura	17

1. Uvod

Knjižnice su u svome začetku bile gledane kao spremište knjiga i jednolična institucija koja se bazirala samo na knjigama i uslugama poput posudbe ili jednostavno kao čitaonica. Kako su godine prolazile percepcija knjižnice se mijenjala te se brojne knjižnice trude etablirati kao cijenjena institucija u očima javnosti pružajući raznolike usluge, iako društvo često njihov trud ne prepoznaje u dovoljnoj mjeri. Knjižnica služi društvu te se može transformirati u ono što korisnici žele. One mogu, primjerice, biti bijeg od užurbanog života ili jednostavno oaza mira koja je ljudima s vremena na vrijeme potrebna. Knjižnica svojim načinom rada igra veliku ulogu u znanstvenoj zajednici, obrazovanju i kulturi, ali i društvu općenito. Knjižnice su oduvijek bile vrlo važne za društvo i kao jedan od stupova zajednice započele su s promjenama kojima je cilj poboljšati društvo i zajednicu u cjelini. Kao jedan od pokretača društva uvijek su se zalagale za čovjeka i njegovo dobro, u bilo kojem smislu. Tako je došlo do spoja knjižnica i društveno odgovornog poslovanja. Knjižnice su društveno odgovorno poslovanje, koje je poteklo iz ekonomije i čija je primarna grana ekonomija, implementirale u svoje sustave. I dok je u svijetu ekonomije primarno oduvijek bila glavna tema novac i zarada, to se promijenilo, ali ne i posve, pojavom društveno odgovornog poslovanja. Društveno odgovorno poslovanje je danas sveprisutno te se sve više spominje u javnosti i upozorava na njega zbog sve većeg zagađenja okoliša. Također, koncept društveno odgovornog poslovanja je pokazao put kako činiti dobre stvari za zajednicu, a da poduzeća i dalje ostvaruju profit. Koncept društveno odgovornog poslovanja je sa svojim modelima poslužio idealno knjižnicama u svome naumu i sukladno njenim zadaćama da se bore za dobrobit i bolju budućnost društva. Izvorni društveni i javni karakter knjižnice čini ju pogodnim mjestom za implementaciju društveno odgovornog poslovanja.

2. Društveno odgovorno poslovanje

Društveno odgovorno poslovanje nema svoju jedinstvenu definiciju, no prema definiciji Europske komisije u Strategiji Društvenog Odgovornog Poslovanja ona je:

„odgovornost poduzeća za svoj utjecaj na društvo“. ¹

Vrdoljak Raguž i Hazdovac² u svome radu navode definicije različitih autora koji tumače društveno odgovorno poslovanje na sljedeći način:

„Vogel definira društvenu odgovornost poduzeća kao politike i programe privatnih poduzeća koji idu izvan zakonskih obveza kao odgovor na pritiske javnosti i očekivanja društva.“

„Hopkins definira društveno odgovorno poslovanje kao "... pažnju s kojom se na etičan i društveno odgovoran način odnosimo prema interesno - utjecajnim skupinama koje se nalaze izvan, ali i unutar organizacije. Cilj društvene odgovornosti je da uz očuvanje profitabilnosti istovremeno omogući stvaranje visokih standarda života za interesno - utjecajne skupine izvan i unutar poduzeća.“ “

„Autori Kotler i Lee za društveno odgovorno poslovanje kažu: „Društveno odgovorno poslovanje je predanost poboljšanju dobrobiti zajednice kroz diskretne poslovne prakse i pružanje korporativnih resursa. Korporativne društvene inicijative su glavne aktivnosti koje poduzimaju korporacije za podršku socijalnim ciljevima i ispunjenje obveza prema društveno odgovornom poslovanju“ “

Iz definicija se može zaključiti kako je zapravo društveno odgovorno poslovanje dobrotvorni rad poduzeća na koja ona nisu prisiljena, iako su podložna pritiscima društva u kojemu se nalaze. Važno je napomenuti da etičnost igra veliku ulogu u društveno odgovornom poslovanju, kao i pravni okvir, koji se mora poštivati. Sudjelovanje u aktivnostima kako bi se podržali socijalni ciljevi neizbježan je dio društveno odgovornog poslovanja, uz održavanje određene razine profitabilnosti.

Društveno odgovorno poslovanje se najčešće referira na poslovnu praksu u kojemu je bitna stavka transparentnost, da postoje etičke vrijednosti koje se moraju poštivati, te da se moraju

¹ European Commission. URL: https://ec.europa.eu/growth/industry/sustainability/corporate-social-responsibility_en (2020-09-08)

² Vrdoljak Raguž, Ivona; Hazdovac, Kate. Društveno odgovorno poslovanje i hrvatska gospodarska praksa.// Oeconomica Jadertina 4, 1(2014), str. 40.-58. URL: <https://hrcak.srce.hr/130001> (2020-09-08)

poštivati okoliš, zakon, ljudi odnosno društvo i zajednica. Tako se da zaključiti da osim ostvarivanja dobiti, poduzeća su odgovorna za utjecaj na ljude i općenito svijet.³

2. 1. Razvijanje koncepta društveno odgovornog poslovanja

Iako korijeni koncepta društveno odgovornoga poslovanja sežu daleko u povijest, otprilike bi se moglo reći kako je početak razvijanja nastao za vrijeme Industrijske revolucije, kasno u 19. stoljeću. Prepoznatljivo društveno odgovorno poslovanje kakvo poznajemo ipak je proizvod 20. stoljeća, osobito 1950-ih godina. Naime, društveno odgovorno poslovanje je proizašlo najviše iz promišljanja kako učiniti radnike što učinkovitijima. Tada se pokazalo kako je zapravo, u kontekstu društvene odgovornosti, najvažnije rješavanje problema, odnosno zadovoljavanje društvenih potreba radnika i osiguravanje prihvatljivih uvjeta poput toaleta, kupaonica, rekreativnih aktivnosti i sl. U retrospekciji je teško odrediti jesu li određena poduzeća poduzimala navedene korake zbog društvenih razloga odnosno dobrobiti radnika ili čisto iz poslovnih razloga – osobne koristi i dobiti. Pedesetih godina se više govorilo kako učinkovito napredovati u društveno odgovornom poslovanju, nego što su se implementirale promjene, dok su šezdesete godine dvadesetog stoljeća bile nešto konkretnije, odnosno dogodio se rast u pokušajima definiranja samog društveno odgovornog poslovanja. Iako se i dalje više razgovaralo nego implementiralo, krajem šezdesetih godina filantropija, odnosi s dioničarima i kupcima te poboljšavanje uvjeta radnika bile su neke od poslovnih praksi koje su se mogle svrstavati pod društvenu odgovornost. Sedamdesetih godina se ukazivalo na važnost menadžerskog pristupa u kojima su se rješavali problemi na pitanje društveno odgovornog poslovanja tako što su se koristile tradicionalne upravljačke funkcije od strane poslovnih menadžera. Tako se sve više predlagalo poduzećima da organiziraju i planiraju društveno odgovorno poslovanje, prate učinak društva te da definiraju i uključuju što više socijalnu strategiju i politiku. U osamdesetim godinama se dešavaju promjene u smislu preoblikovanja, tako se dodaju i alternativni koncepti poput teorije dionika, javne politike, društvene učinkovitosti poduzeća ili poslovna etika. Od navedenih, po važnosti se više malo ističu poslovna etika i teorija dionika. Koncept društveno odgovornog poslovanja devedesetih godina prošloga stoljeća nije dobio previše jedinstvenih doprinosa, ali se zato ponajveći napredak

³ Zynia, L. Rionda. What is Corporate Social Responsibility. Questions & answers. URL: https://pdf.usaid.gov/pdf_docs/Pnada498.pdf?fbclid=IwAR03JW7kcbbu83Bups9qkRdz2yoPmflTNBu8koh4N0PbKeZw0mcyT1Rqw-4 (2020-09-08)

pokazao u poslovnoj praksi.⁴ U suvremenom kontekstu koncept društveno odgovornog poslovanja razmatra se kroz različite kontekste, a neki od njih su etički pristup društveno odgovornom poslovanju gdje poduzeća moraju zbog uloge u zajednici preuzeti posebne obaveze, pristup društvenom odgovornom poslovanju u kontekstu društvenog pritiska koja su poduzeća, na neki način, prisiljena odrađivati zbog zahtjeva društva i zajednice koji su u rastućem trendu odnosno društvo postavlja sve više zahtjeva. Posljednji je pragmatični pristup društvenom odgovornom poslovanju u kojemu se poduzeća uključuju u socijalne projekte te na taj način stječu prednosti koje su dugoročne, iako preuzimaju na sebe dodatne odgovornosti. Od 2000-ih pa sve do danas, društveno odgovorno poslovanje se dojmljivo formiralo kroz mnoštvo strateških modela, kao i u kontekstu pristupa konceptu. To se sve postiglo zahvaljujući težnji poduzeća da se i dalje koncentriraju na svoj cilj te da u svemu tome imaju svoju korist, a to je financijska dobit.⁵

2.2. Piramida društveno odgovornog poslovanja

Archie B. Carroll⁶ sugerira kako četiri društvene odgovornosti predstavljaju društveno odgovorno poslovanje: a to su filantropska, etička, pravna i ekonomska te se one mogu prikazati u obliku piramide. Neke od najbitnijih ekonomskih odgovornosti su posvećivanje što većem profitu, održavati konkurentnost na tržištu, biti na visokoj razini što se tiče operativnih učinkovitosti te raditi na način koji dovodi do najveće zarade prema dionicima. Isto tako, bitna je stavka kako se uspješnim poduzećem smatra ono koje je uvijek profitabilno. I dok se u ekonomskim odgovornostima, koja je prvi sloj piramide, najviše gleda profit, pravna odgovornost, koja je sljedeći sloj nakon ekonomskog, postoji kako bi sve bilo u skladu s propisima i zakonom. Kako bi se bolje shvatila pravna odgovornost, neke od njenih komponenti su naglasiti bitnost pridržavanja propisa, postupanje u skladu s očekivanjima zakona i vlade, osiguravanje resursa i usluga koje barem u najmanjoj mjeri zadovoljavaju zakonske zahtjeve,

⁴ Carroll, Archie B. A History of Corporate Social Responsibility: Concepts and Practices.// The Oxford Handbook of Corporate Social Responsibility/ Oxford University Press, 2008. str. 19.-46. URL: https://www.researchgate.net/publication/282746355_A_History_of_Corporate_Social_Responsibility_Concepts_and_Practices (2020-09-08)

⁵ Farcane, Nicoleta; Bureana, Eusebiu. History of "Corporate Social Responsibility" Concept.// Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica 17, 2(2015), str. 31.-48. URL: <http://www.oeconomica.uab.ro/upload/lucrari/1720152/03.pdf> (2020-09-08)

⁶ Carroll, Archie B. The Pyramid of Corporate Social Responsibility: Towards the Moral Management of Organizational Stakeholders.// Business Horizons 34, 4(1991), str. 39.-48. URL: https://www.researchgate.net/publication/4883660_The_Pyramid_of_Corporate_Social_Responsibility_Towards_the_Moral_Management_of_Organizational_Stakeholders (2020-09-08)

važnost poštivanja prava građanina te se stoga u kontekstu pravne odgovornosti uspješnim poduzećem može nazvati poduzeće koje revno izvršava svoje zakonske obaveze. Treći po redu sloj u piramidi je etička odgovornost koja obuhvaća aktivnosti za koje se očekuje da će biti poštovane, premda nisu određene zakonski, unatoč tome što ekonomska i pravna odgovornost prezentiraju regulative o pravdi i pravednosti. Drugim riječima, etička odgovornost je prihvaćanje normi i vrijednosti koje nalaže trenutna situacija u društvu, a za koje se očekuje da će određeno poduzeće ispuniti. Tako je važno poštivati nove etičke norme koje je zajednica usvojila, suzbiti narušavanje normi u službi postizanja određenih korporativnih ciljeva, ponašati se prema očekivanjima etičkih normi i običaja u društvu itd. Posljednji sloj, odnosno u sam vrh piramide pripada filantropija. Filantropija podrazumijeva uključenje u programe gdje se promiče dobrobit ljudi te sudjelovanje u akcijama istoga cilja. Isto tako, pod tu kategoriju pripada i doprinos obrazovanju, umjetnosti ili zajednici u vidu financijskih sredstava, po čemu se filantropija razlikuje od etičke odgovornosti. Društvo želi da poduzeće uložuje svoje vrijeme i novac na, primjerice, humanitarne programe. No, s druge strane poduzeća se ne smatraju neetičnima ako u potpunosti ne zadovoljavaju razinu koja se od njih očekuje, stoga se može zaključiti kako je zapravo filantropija dobrovoljna.

2.3. Beneficije društveno odgovornog poslovanja

Također, nude se i moguće privilegije u poduzećima koja su aktivna u društveno odgovornom poslovanju. Dobro upravljanje društveno odgovornim poslovanjem može lako podići razinu ugleda u društvu, no isto tako može naštetiti u suprotnome slučaju, odnosno bez kvalitetnog odrađivanja društveno odgovornoga poslovanja. Isto tako, društveno odgovorno poslovanje može utjecati na bolju sposobnost u zapošljavanju, zadržavanju i razvoju osoblja, može podići razinu konkurentnosti te poziciju na tržištu itd. Investitori koji ulažu novce često traže tvrtke koje su duboko involvirane u društveno odgovorno poslovanje, pogotovo one koje su uspješne u tome. Bitna stavka društveno odgovornoga poslovanja je energetska potrošnja i način na koji se čuva okoliš. Tako društveno odgovorno poslovanje pozitivno djeluje na tvrtke jer je bitno za uštedu troškova te povećava efikasnost na operativnoj razini te također se može bolje reagirati na promjene koje se dešavaju u svijetu. Dobro društveno odgovorno poslovanje tvrtkama može poslužiti kao detektor za te promjene, odnosno prepoznavanje novih trendova na tržištu. Kako se u nekim državama zna dogoditi da vlada donosi odluke na temelju društveno odgovornog poslovanja, to svakako može biti korisno za tvrtke i poslovni sektor jer država

prepoznaje da je njihov angažman veoma bitna stavka u primjerice ugovorima koji se odnose na izvoz ili nabavu. Još neke privilegije koje pruža društveno odgovorno poslovanje je da je ono katalizator za odgovornu potrošnju, poboljšava odnose i izgrađuje odnose u lancima opskrbe te s društvenim odgovornim poslovanjem se dobiva veća potvrda od strane javnosti za rad u zajednici.⁷

2.4. Održivost, transparentnost i odgovornost

Zbog nesigurnosti oko točnoga definiranja što je društveno odgovorno poslovanje zapravo, bitno je znati kojim se točno aktivnostima društveno odgovorno poslovanje bavi, a to su: održivost, transparentnost i odgovornost. Održivost se odnosi na mogući utjecaj koji trenutne aktivnosti mogu imati na budućnost i aktivnosti u budućnosti. Bitno je naglasiti da ako se resursi koriste u sadašnjosti, oni neće više biti dostupni u budućnosti za upotrebu, a to može biti posebno zabrinjavajuće ako su oni ograničeni u količini. To onda znači kako društvo ne smije koristiti više resursa, nego što ih može obnoviti. Transparentnost se odnosi na to da se vanjski utjecaj djelovanja organizacije može ustanoviti u izvještajima te da se nikakve činjenice ne prikrivaju u tome izvještaju. Ono ima veliku važnost s obzirom da se mogu saznati sve informacije koje zanimaju korisnike. Odgovornost se odnosi na svijest organizacije koja prepoznaje kako njeno funkcioniranje i djelovanje ima utjecaj na vanjsko okruženje. Tim činom ona preuzima odgovornost za svoje postupke koje organizacija čini.⁸

⁷ Hohnen, Paul. Corporate social responsibility: An implementation guide for business. International institute for sustainable development, 2007. https://www.iisd.org/sites/default/files/publications/csr_guide.pdf (2020-09-09)

⁸ Crowther, David; Aras, Guler. Corporate social responsibility. 2008. URL: (2020-09-09) https://my.uopeople.edu/pluginfile.php/57436/mod_book/chapter/121631/BUS5116.Crowther.Aras.CSR.pdf (2020-09-09)

3. Društveno odgovorno poslovanje i knjižnice

Kada se radi o povezanosti društvenog odgovornog poslovanja i knjižnica, prva značajnija spominjanja proizlaze od Arundela Esdailea koji je na kongresu ALA-e 1933. godine govorio o knjižničnoj društvenoj odgovornosti. Naime, Esdaile je već tada smatrao kako će besplatan pristup knjigama biti temelj za slobodno društvo.⁹

Knjižnica može biti povezana s društveno odgovornim poslovanjem na dva načina. Jedan od načina je da je knjižnica udruga kojoj se pomaže kroz društveno odgovorno poslovanje, primjerice neko poduzeće, dok je drugi način da je knjižnica ta koja djeluje na društveno odgovoran način. Iako je osnivanje i održavanje knjižnica posao koji bi trebala odraditi država, u nekim područjima su poduzeća u privatnome i javnome sektoru preuzela na sebe odrađivanje bitne uloge u širenju obrazovanja kao ulogu svojeg društvenog odgovornog poslovanja, uvelike pomažući tako narodnim knjižnicama. Najčešće je to financijska pomoć u obliku izgradnje zgrade u kojoj bi se knjižnica nalazila ili njezina obnova, davanje bespovratnih sredstva za kupovinu knjiga ili opskrba knjigama.¹⁰

3.1. Načini primjene društveno odgovornog poslovanja u knjižnicama

Poznato je kako su knjižnice uvijek imale veoma bitnu ulogu u promicanju istraživanja i obrazovanja. Također, pod obrazovanje se uključuju komponente poput navika čitanja ili jačanja značaja informacije i uloge informacija u obrazovanju. S obzirom na to, korporativne kuće mogu pomagati društvu i zajednici na taj način da financiraju programe knjižnica čime bi izravno zadovoljili uvjete njihove društvene odgovornosti. Također, napretkom digitalnog društva, kao jedan od načina pomaganja zajednici se nameće financiranje projekata knjižnice u kojima je naglasak na informacijsko i informatičko opismenjavanje građanina. Knjižnice imaju veliku važnost u zajednici kao i javni prostor jer su one i mjesto susreta, osobito u zajednicama gdje su to jedna od rijetkih mjesta gdje se ljudi mogu sastati. Izvršavanjem svojih zadaća i

⁹ Esdaile, Arundell. The Social Responsibility of the Modern Library.// Bulletin of the American Library Association 27,13 (1933), str. 572.-576. URL: www.jstor.org/stable/25688031 (2020-09-08)

¹⁰ Vijay, Kumar. Corporate Social Responsibility Initiatives for Promotion of Public Libraries.// DESIDOC Journal of Library & Information Technology 33, 1(2013),str. 29.-31. URL: <http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=21&sid=15a3c96e-f159-4eb9-a6f0-62eb421a19dc%40sdc-v-sessmgr02> (2020-09-07)

moogućnostima koja knjižnica pruža zajednici, ona može biti veoma bitna kada je riječ o pozitivnim promjenama u društvu. Knjižnica može donijeti socijalne i ekonomske koristi zajednici pružajući informacije i materijale koji se koriste za podršku obrazovanju. Ona također daje svoj doprinos u stvaranju informiranog i demokratskog društva. Većinu svojih usluga knjižnica pruža unutar ustanove u kojoj se nalazi, ponajviše zbog građe i opreme koju posjeduje u njoj, no postoje okolnosti u kojima će knjižnice učinkovitije pružiti uslugu izvan prostorija knjižnice. Usluge se razlikuju, ovisno o području u kojemu se nalazi knjižnica. Neke od usluga su omogućivanje prijevoza za mjesta koja su rijetko naseljena ili pružanje informacijskih ili knjižničnih usluga osobama s invaliditetom koje nisu u mogućnosti doći u knjižnicu, pa im se tako osigurava pružanje usluga u njihovome domu ili radnome mjestu.¹¹

Knjižnica se tako pokazuje kao idealna institucija za pomoć siromašnima ili osobama s invaliditetom i intelektualnim teškoćama. U SAD-u 1964. godine proglašen je Zakon o knjižničnim uslugama i gradnji (*Library Services and Construction Act*) u kojemu su neke od zadaća bile vezane za pomoć oko poboljšanja kvalitete obrazovanja i ostvarivanja većih mogućnosti u školama čime bi se izravno pomoglo siromašnima i radničkoj klasi. Krajem 1980-ih godina članovi Okruglog stola za društvenu odgovornost u Minnesoti su izradili politiku „Knjižnične usluge za siromašne“ koje je kasnije ALA usvojila u lipnju 1990. godine. Jedan od najbitnijih ciljeva je promicanje iskorjenjivanja prepreka u ostvarivanju knjižničnih i informacijskih usluga. Isto tako, potiče se proizvodnja i objavljivanje materijalne i nematerijalne građe koja se bavi problemom siromaštva kako bi se ljudima podigla svijest oko toga problema te se potiče na postavljanje odnosa s ustanovama ili grupama u zajednicama koje se bave problemima kao što su glad ili beskućništvo. Kod knjižnica se društvena odgovornost odnosi na to kako ljudima pomoći te kako zadovoljiti njihove ljudske potrebe i na koji način bi to učinili. Ono uključuje društvene dimenzije knjižničnih i informacijskih usluga, ali i na koji način to utječe na poboljšanje kvalitete života. Društvena odgovornost u knjižnicama bi se mogla podijeliti u 4 faze, a one su: odgovornost prema knjižničnoj zbirki, odgovornost prema osoblju, odgovornost prema korisnicima te posljednja koja je malo proširena u kojoj se tvrdi kako je informacijski stručnjak podjednako odgovoran za korisnike i one koji to nisu, odnosno da je odgovoran prema društvu općenito. S obzirom da je pravo na informaciju jedno od osnovnih prava čovjeka, strateški plan ALA-e iz 2010. godine obuhvaća javno dobro i

¹¹Das Khalias, Chandra. Imbibing Public Libraries and Corporate Social Responsibility to Promote Rural Development //DESIDOC Journal of Library & Information Technology 33, 1(2013), str. 11.-16. URL: <http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=17&sid=15a3c96e-f159-4eb9-a6f0-62eb421a19dc%40sdc-v-sessmgr02> (2020-09-07)

društvenu odgovornost kao obavezu knjižničara. Osim socijalnih ciljeva, knjižnice se bave intenzivno i ekološkim ciljevima.¹²

Neke od mogućnosti koje knjižnica nudi kroz društveno odgovorno poslovanje su pomaganje ljudima u savladavanju digitalnih vještina, razvijanje navika čitanja u najranijoj dobi, odnosno ključnim godinama za razvitak, promicanje intelektualnih sloboda, pružanje resursa i usluga useljenicima itd. Knjižnice igraju ulogu u ljudskome napretku, a svojim pružanjem pristupa i organiziranjem informacija služe i kao izvor informacija. Ona također omogućava okupljanje članovima zajednice kako bi se međusobno povezivali i tako izgradili odnose. Jedna od mogućnosti knjižnice je ta da ona može biti mjesto gdje ljudi mogu voditi demokratske rasprave, a da se pri tome ne moraju bojati isključivanja iz zajednice bez obzira na razlikovanje u mišljenjima. Isto tako, knjižnica je tu kako bi pomogla članovima zajednice probuditi maštu te im pomoći u ostvarivanju svojeg imaginarnog svijeta u pravi pružajući im potrebne resurse.¹³

Knjižnica može igrati ključnu ulogu u velikim problemima koji se nalaze pred društvom. Tako postoji slučaj gdje se knjižničare pozivalo na borbu protiv AIDS-a. Uzevši u obzir kako knjižnica posjeduje resurse i načine širenja znanja kako bi educirali svoje korisnike, oni na taj način mogu pomoći u sprječavanju socijalnih zlostavljanja te osim toga, također može potpomoći širenje tolerancije.¹⁴

3.2 Održivi razvoj i zajednica

Knjižnice kao stupovi društva obraćaju pažnju na potrebe i zahtjeve društva te tako pružaju usluge koje su namijenjene njihovim potrebama. Iako su knjižnice ograničene u financijskom smislu, one shvaćaju kako ukomponirati ekonomske potrebe u širem smislu socijalnih, kulturnih i ekoloških potreba. Povezivanjem tih čimbenika, knjižnica pokazuje kako uspješno upravljati unatoč slabijem ekonomskom okviru te uspješno može stvarati pozitivne lančane reakcije u zajednici i društvu. Na temelju toga se stvara održiva zajednica. Za knjižnice

¹² Racelis, Aliza. Library Services for the Poor: Theoretical Framework for Library Social Responsibility. // Pedagogical Research 3, 2(2016). URL: <https://eric.ed.gov/?id=EJ1180321> (2020-09-07)

¹³ Openo, Jason. Libraries and Social Responsibility: A National Conversation. // Feliciter 56, 5(2010), str. 216.-218. URL: <http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=23&sid=15a3c96e-f159-4eb9-a6f0-62eb421a19dc%40sdc-v-sessmgr02> (2020-09-07)

¹⁴ Segal, Judith. The academic library and social responsibility: a focus on AIDS. // Journal of Academic Librarianship 17, 1991., str. 224.-229. URL: <http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=29&sid=15a3c96e-f159-4eb9-a6f0-62eb421a19dc%40sdc-v-sessmgr02> (2020-09-07)

je bitno da su ekološko osviještene s obzirom da sve više upotrebljavaju električnu energiju. Dolaskom internetskog doba, digitalizacijom, uporabom sve više tehnologija koje su sveprisutne danas, u knjižnicama se traži sve više električne energije koja utječe uvelike na promjene u knjižnicama. Zasižno, električna energija je pomogla u ostvarenju olakšavanja knjižničarskog posla za mnoge zadatke koji su šablonski poput posudbe i vraćanja knjiga. Knjižnica također može poslužiti zajednici kao agregator znanja te ona može postati izvor digitalnog sadržaja koji je usredotočen na zajednicu. S druge strane, bitno za održivi razvoj u zajednici je da se i dalje ostaje pri klasičnim knjigama, uz postepeno prelaženje na e-knjige čiji razvoj i nije toliko brz za koliko se smatralo da će biti te vjerojatno još određeno izvjesno vrijeme neće ni biti u potpunosti riješeno. Također, knjižnica bi trebala poticati osobnu interakciju, pogotovo za djecu i mlade te se to može smatrati i presudnim čimbenikom održive zajednice. Ono što knjižnica može ponuditi je bijeg od užurbanog života. Danas su ljudi zbog obaveza neprestano u nekakvoj gužvi i žurbi, a knjižnica može poslužiti kao rješenje jer knjižnica je sama po sebi mirno mjesto u kojemu imamo vremena i uvjete za razmišljanje, čitanje ili probuđivanje mašte u nama. ¹⁵

John Elkington¹⁶ devedesetih je godina predstavio model pod nazivom „triple bottom line“ koji se temelji na računovodstvenom okviru u smislu održivosti, a kojeg su osim poslovnih organizacija, usvojile i neprofitne organizacije. „Triple bottom line“ se sastoji od ekonomskih, socijalnih i okolišnih dimenzija. On bi u praksi trebao biti izvediv samo kada organizacija može funkcionirati u sva tri aspekta, a to je ekonomska izvedivost, socijalna jednakost i upravljanje okolišem.

Autorica Meredith Farkas¹⁷ u svome je članku dala „deset bezvremenskih tehnoloških savjeta“ u kojima ona ohrabruje knjižnice na sve više promjena za primjenu tehnologija u knjižnicama. Neki od savjeta koje je predložila su da se što više razvijaju okruženja koja su tolerantna na rizik, da se izbjegavaju zaludenosti tehnologijom u kojima knjižničari mogu zamijeniti potrebu knjižnica za osobnom zabavom, ali da se „igraju“ s tehnologijama kako bi se upoznali što više s njima te tako ih što bolje naučili. Nadalje, naglašava i kako je bitno uključiti cijelo osoblje na svim razinama u planiranje te da im se obavezno ponudi obuka. Isto tako, knjižnice moraju

¹⁵Meyer, Scherer. Green libraries promoting sustainable communities. URL: <http://library.ifla.org/939/1/152-scherer-en.pdf> (2020-09-08)

¹⁶ René, Tanner... [et.al]. Libraries as Sustainability Leaders: ALA's Special Task Force. URL: https://uknowledge.uky.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1306&context=libraries_facpub (2020-09-08)

¹⁷ Farkas, Meredith. The Evolving Library: Ten Timeless Tech Tips. // American Libraries 38, 6(2007), str.50. URL: <http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=6&sid=a6874b4e-92e6-4913-8b66-71c69fdb016b%40sdc-v-sessmgr02> (2020-09-08)

uzeti u obzir populaciju odnosno korisnike, moraju pripaziti da se u marketingu što više usredotoče na samu funkcionalnost kako bi privukla što više korisnika te da se ozbiljno moraju razmotriti pitanja održavanja i održivosti.

3.3 Zelene knjižnice

Prema IFLA-inoj definiciji zelene knjižnice su one koje su: „dizajnirane da smanje negativan utjecaj na prirodni okoliš i maksimiziraju kvalitetu unutarnjeg okoliša pažljivim odabirom mjesta, korištenjem prirodnih građevinskih materijala, očuvanjem resursa (voda, energija, papir) i odgovorno odlaganje otpada (recikliranje itd.)”.¹⁸

Knjižnice su svjesne problema u kojemu se nalazi planet Zemlja prouzrokovano klimatskim promjenama, primjerice globalnim zatopljenjima, te se tako odlučilo da se knjižnice više aktiviraju što se tiče samog okoliša i održivosti te pomognu sprječavanju istih i dižu svijest u zajednici i društvu. Tako su se za knjižnice pomnije odabirale lokacije za izgradnju uz što više prirodnih materijala uz kombinaciju očuvanja resursa poput energije, vode i papira. Isto tako, u to se uključuju i proizvodi za izgradnju koji su biorazgradivi i recikliranje otpadnih materijala. Iz toga se može zaključiti kako su koncepti zelenih knjižnica ovdje kako bi se okoliš u knjižnici podigao na prihvatljivu razinu te kako bi se što više smanjio štetni utjecaj na okoliš. Zgrada se može nazvati “zelenom“ kada ona ispunjava zahtjeve koje se tiču minimalizacije potrošnje energije odnosno kada ima što manje negativnih utjecaja na okoliš, a usprkos tome prostori u zgradi ispunjavaju sve zahtjeve koji su potrebni za djelovanje i poslovanje. Ozelenjivanje knjižnica dodatno olakšavaju pristupačne cijene koje ne nadilaze financijska ograničenja, a u samom procesu izgradnje zelene knjižnice poseban naglasak treba staviti na princip održivosti. Isto tako, pažnja se mora obratiti na to da su izvori energije neobnovljivi i ograničeni te da ih je bitno čuvati za nadolazeće generacije. Neke od stavki na koje se još mora obratiti pozornost su zaštita vode korištenjem drugih izvora pitke vode poput kišnice ili primjerice smanjenje otiska ugljika.¹⁹

¹⁸ International Federation of Library Associations and Institutions. URL: <http://library.ifla.org/939/> (2020-09-08)

¹⁹ Prasanth M., Vasudevan, T. Going Green: Libraries for Sustainable Development. URL: https://www.researchgate.net/publication/331319223_Going_Green_Libraries_for_Sustainable_Development (2020-09-08)

Američko knjižničarsko udruženje (ALA) pokrenulo je radnu skupinu za okoliš da bi na taj način potaknuli knjižničare i knjižnice da se priključe ozelenjivanju knjižnica. Ono što je pozitivno je svakako što “ozelenjivanje” knjižnica ne mora u početku biti niti dugotrajno niti složeno. Tako se primjerice može početi od malih stvari poput češćeg gašenja računala umjesto stavljanja na stanje mirovanja, prelaska sa običnih žarulja na novije žarulje koje troše manje energije te su dugotrajnije, korištenja proizvoda od papira koji su napravljeni od recikliranog sadržaja ili jednostavno postavljanje posebnih kanta za, primjerice, plastiku. Kako bi u svome naumu ekoloških inicijativa knjižnice bili uspješni, bitno je imati podršku zajednice. Postavljanje plakata, širenje vijesti preko biltena ili web stranice knjižnice, stavljanje naglasaka na knjige ekološkog karaktera ili pak započinjanje “zelenih” rasprava, neki su od jednostavnijih načina dizanja svijesti u društvu. Posvećenost, napredno planiranje, resursi i radne snage su potrebni kako bi inicijative bile uspješne na duge staze ekoloških inicijativa te bi se prije nego što se izradi plan izrade trebao zakazati energetska pregled. Time bi se moglo lakše zaključiti na kojim se aspektima treba poraditi i na koje bi se dijelove točno trebalo koncentrirati, odnosno što je prioritet u upravljanju energijom.²⁰

Kako je globalno zatopljenje i rast emisije stakleničkih plinova sveprisutnije i uznapreduje, ozelenjivanje postaje sve veći prioritet za knjižnice. Proces ozelenjivanja ne mora biti nužno skup, a itekako može donijeti dobroga knjižnicama, pogotovo u financijskome smislu, jer dugoročno štedi novac. Taj uštedeni novac bi se mogao iskoristiti na druge korisne načine poput rješavanje hitnih potreba u knjižnici, poboljšanje zbirke i usluge i sl. Također ono nudi veliku priliku knjižnici da podignu svoj ugled u zajednici dajući primjer drugima svojim zalaganjem za okoliš.²¹

3. 3. 1. Primjer dobre prakse zelenih knjižnica

²⁰ Helmer, Jodi. Environmental Education: Going Green Is a Library-Wide Effort. // Library Media Connection 28, 4 (2010), str. 22.-23. URL: <http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=4&sid=a6874b4e-92e6-4913-8b66-71c69fdb016b%40sdc-v-sessmgr02> (2020-09-08)

²¹ 21. Peterson, Richard; von Isenburg, Megan; Dietsch, Barbara; Lucas, Dawne. Going Green: One Library's Journey Toward Sustainability.// Journal of Hospital Librarianship 14, 1(2014), str. 48. URL: <http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=5&sid=f1d7faf4-c8bd-4ef0-98f1-9675bf9585c2%40sessionmgr101> (2020-09-08)

Mnoštvo knjižničara i institucija je prepoznalo pozitivne strane zelenih knjižnica te su se i sami počeli zalagati za taj pokret. Jedna od njih je Knjižnica Sveučilišnog medicinskog centra Duke koja se nalazi u SAD-u. Ona je 2005. godine napravila politiku o zaštiti okoliša te, osim toga što se čvrsto odlučila pridržavati pravila koju si je zadala, obvezala da će do 2024. godine postati ugljično neutralna. U službi zaštite okoliša otvoren je i poseban ured koji se bavio održivosti te je to bio jedan od alata promoviranja svijesti o zaštiti okoliša među ostalim odjelima u Dukeu i ljudima koji su se nalazili u njemu. Kako bi na najbolji način to približili ostalim odjelima te pojedincima na kampusu, odlučili su otvoriti trosatnu radionicu koja se održavala nekoliko puta. One su nudile materijale potrebne za edukaciju te vještine koje su potrebne za poboljšanje održivog razvoja na odjelima. Teme kojima su se bavili su najčešće bile osobne promjene kod pojedinaca kako bi manje štetno djelovali na okoliš na poslu te osnivanje zelenog tima. Kako bi dobili Dukeov zeleni certifikat radnog mjesta morali su ispuniti neke norme odnosno zahtjeve. Neki od tih zahtjeva, odnosno inicijativa koje je sveučilište poduzelo je uklanjanje nepotrebne tehnološke opreme, recikliranje kartona, stakla, plastike, papira i metala, kupovanje recikliranog papira, organizacija posuđa i pribora za jelo koji nisu za samo jednokratnu uporabu itd. Kako bi ustanovili što se trenutno stvarno provodi, a što ne, stvorili su tim od šestoro ljudi koji su prekontrolirali trenutno stanje. Oni su stvorili kontrolni popis na kojem su se utvrđene stavke koje se uspješno provode, koje se uopće ne provode, ali bi se trebale provoditi u budućnosti, ali i one koje se ne bi trebali provoditi. Na temelju toga su stvorili popis dodatnih akcija koje bi trebali provesti, a neke od njih su prebacivanje pretplata časopisa na elektroničke časopise ili omogućivanje isporuke članaka u PDF formatu. To su predstavili svojim djelatnicima te su krenuli postupno implementirati dvije do tri stavke tjedno te su u dva mjeseca uspješno implementirali sve stavke koje su bile zacrtane u planu. Uz male probleme na koje knjižnica nije imala utjecaj gdje su morali obustaviti recikliranje, uspješno su odradili inicijativu te su tri mjeseca nakon implementiranja svih stavki zaslužno dobili certifikat za koji je zeleni tim predao prijavu. ²²

Još jedan pozitivan primjer prakse zelene knjižnice nalazi se u Kanadi, točnije u knjižnici Semiahmoo. Naime, knjižnica je izgrađena s najmanje dvadeset posto upotrijebljenih materijala unutar osamsto kilometara od lokacije na kojoj se nalazi knjižnica, što ima pozitivan utjecaj na

²² Peterson, Richard...[et.al]. Going Green: One Library's Journey Toward Sustainability. // Journal of Hospital Librarianship 14, 1 (2014), str. 14.-19. URL: <http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=8&sid=a6874b4e-92e6-4913-8b66-71c69fdb016b%40sdc-v-sessmgr02> (2020-09-08)

lokalno gospodarstvo. Pedeset posto materijala se prilikom izgradnje osiguralo da bude reciklirano, dok barem pet posto materijala kojim se gradilo sastoji se od recikliranog sadržaja. Kako bi što više ograničili potrošnju vode, knjižnica je našla razne načine kako bi spriječili veliku potrošnju. Neki od njih su toalet sa slabim ispiranjem vode, dok u pisoaru uopće nema vode, dok bi njihovi umivaonici trebali uštedjeti ogromnu količinu pitke vode na godišnjoj razini. Osim toga, mehanički sustavi koji se nalaze u zgradi su napravljeni na način da budu što učinkovitiji, dok sama zgrada posjeduje karakteristike u kojima se omogućuje unos svježeg zraka. Također koriste tepihe, boje te proizvode kombinacije drva koja ne apsorbiraju onečišćenja. Takvim zalaganjem oko očuvanja okoliša i održivog razvoja knjižnica je dobila LEED (Leadership in Energy and Environmental Design) srebrni certifikat. LEED certifikati se dodjeljuju za izgradnju zelenih zgrada te taj sustav dodjeljuje platinaste, zlatne, srebrne te brončane certifikate.²³

3.3.2 Zelene knjižnice u Hrvatskoj

U Hrvatskoj zelene knjižnice i održivi razvoj nisu previše raširena tema, izuzev određenih primjera dobre i kvalitetne prakse, te to kao posljedica rezultira malim brojem stručnih ili znanstvenih radova na tu temu. Jedan od radova na tu temu je projekt Zelena knjižnica. U tome su radu 2011. godine po prvi puta spojeni ekologija i knjižničarstvo na prostorima Republike Hrvatske. Projekt je pokrenut od strane Društva bibliotekara Istre u Puli, dok projekt provode istarske narodne knjižnice te Sveučilišna knjižnica u Puli uz pomoć pojedinih ustanova, pojedinaca, udruga i drugih koji su zainteresirani za ekologiju i onima kojima je to posao. No, u hrvatskim knjižnicama su se i ranije održavale aktivnosti i programi koji su se bavili i bili vezani za ekologiju te se projekt zelenih knjižnica u hrvatskoj izrodio upravo iz ovakvih aktivnosti. Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu je u suradnji s Programom Ujedinjenih naroda za razvoj 2012. godine otvorila prvu *Zelenu knjižnicu energetske efikasnosti*. To je zapravo zbirka građe sastavljena od brošura i stručnih publikacija koje su objavljene u okviru projekta *Poticanje energetske efikasnosti u Hrvatskoj*. Ono je objavljeno kako bi širilo svijest oko savjesnog korištenja energije među korisnicima i građanima. Ideju zelene knjižnice energetske efikasnosti su podržale i implementirale hrvatske

²³ Miller Trish, Feliciter. Canada's First Green Library.// Library & Information Science Source 50, 6(2004), str. 254. URL: <http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=3&sid=3a84a180-f394-40f2-832f-e350be8ef8b2%40sdc-v-sessmgr03> (2020-09-08)

knjižnice: Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek, Sveučilišna knjižnica Split, Sveučilišna knjižnica Pula, Gradska knjižnica Zadar, itd. Primjer dobre prakse je i suradnja i međusobna motivacija različitih knjižnica vidljiv na primjeru Gradske knjižnice „Juraj Šižgorić“ iz Šibenika koja je samo mjesec dana nakon 38. *skupštine Hrvatskoga knjižničarskog društva* pokrenula svoju prvu zelenu aktivnost. Od tada su nastavili sa kvalitetnim radom te su održane brojne aktivnosti ekološke tematike i sadržaja namijenjene korisnicima svih dobnih i društvenih skupina. Zelena energija i biološka raznovrsnost neke su od tema predavanja koje su uključene među ove aktivnosti. Još je vrijedna spomena i suradnja udruge Zelena mreža aktivističkih grupa (ZMAG) i Knjižnice Savice gdje su održavali radionice s posebnim naglaskom na ekološku edukaciju djece i mladih, ali i ostalih korisnika knjižnice.²⁴

²⁴ Dragaš, Božica. Zelene knjižnice za zelenu pismenost.// Vjesnik bibliotekara Hrvatske 60, 4 (2017) str. 221-241. URL: <https://hrcak.srce.hr/195928>. (2020-09-08)

4. Zaključak

Društveno odgovorno poslovanje je promjena koja je svijetu ne samo poželjna, nego i nužna. Problemi s kojima se susrećemo u današnjem svijetu mogu biti kobni za budućnost planeta Zemlje te je knjižnica jedna od institucija koja je društveno odgovorna oko zbrinjavanja iste. Dizanje svijesti, aktiviranje zajednice te sama primjena koncepta društvenog odgovornog poslovanja kao primjer drugim institucijama, poduzećima ili pojedincima neke su od glavnih zadaća koje knjižnica obavlja u okviru društveno odgovornog poslovanja. Primjeri dobre prakse zelenih knjižnica su pokazali koliko one učinkovite mogu biti, ne samo u ekološkom smislu, nego i u financijskom. Svakako je dobra vijest kako svakim danom društveno odgovorno poslovanje raste i napreduje, kako u svijetu, tako i u Hrvatskoj. Iako se najviše povezuje s time, društveno odgovorno poslovanje u knjižnicama nije samo briga oko i zaštita okoliša, nego je ono i pomaganje cijeloj zajednici u pogledu različitih zadaća i usluga koje knjižničari svakodnevno obavljaju. Posebice se treba osvrnuti na one kojima je to najpotrebnije. Tu nalazimo osobe koje su društveno isključene poput osoba s posebnim potrebama ili primjerice osobe koje pripadaju drugim nacionalnim manjinama. Knjižničarska je društvena odgovornost da se pobrine za takve slučajeve, kako svojim djelima, tako, ponovno, i dizanjem svijesti društva i zajednice u kojoj se ona nalazi. Napornim radom i zalaganjem u budućnosti biti će moguće stvoriti ekološki osviješteno društvo bez straha za dobrobit okoline u čemu će knjižnice kao institucije i knjižničari moći ostvariti svoj potencijal u kontekstu društveno odgovornog poslovanja.

5. Literatura

1. Carroll, Archie B. A History of Corporate Social Responsibility: Concepts and Practices.// The Oxford Handbook of Corporate Social Responsibility/ Oxford University Press, 2008. str. 19.-46. URL: https://www.researchgate.net/publication/282746355_A_History_of_Corporate_Social_Responsibility_Concepts_and_Practices (2020-09-08)
2. Carroll, Archie B. The Pyramid of Corporate Social Responsibility: Towards the Moral Management of Organizational Stakeholders.// Business Horizons 34, 4(1991), str. 39.-48. URL: https://www.researchgate.net/publication/4883660_The_Pyramid_of_Corporate_Social_Responsibility_Toward_the_Moral_Management_of_Organizational_Stakeholders (2020-09-08)
3. Crowther, David; Aras, Guler. Corporate social responsibility. 2008. URL: https://my.uopeople.edu/pluginfile.php/57436/mod_book/chapter/121631/BUS5116.Crowther.Aras.CSR.pdf (2020-09-08)
4. Das Khalias, Chandra. Imbibing Public Libraries and Corporate Social Responsibility to Promote Rural Development //DESIDOC Journal of Library & Information Technology 33, 1(2013), str. 11.-16. URL: <http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=17&sid=15a3c96e-f159-4eb9-a6f0-62eb421a19dc%40sdc-v-sessmgr02> (2020-09-07)
5. Dragaš, Božica. Zelene knjižnice za zelenu pismenost.// Vjesnik bibliotekara Hrvatske 60, 4 (2017) str. 221-241. URL: <https://hrcak.srce.hr/195928> (2020-09-08)
6. Esdaile, Arundell. The Social Responsibility of the Modern Library.// Bulletin of the American Library Association 27,13 (1933), str. 572.-576. URL: www.jstor.org/stable/25688031 (2020-09-08)
7. European Commission.URL: https://ec.europa.eu/growth/industry/sustainability/corporate-social-responsibility_en (2020-09-08)
8. Fallik, Sarah; Soper, Devin; Sparks, Kaitlyn. Green Libraries on the Cheap.// PNLA Quarterly 77,1(2012), str. 42.-48. URL: <http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=8&sid=2077cc8a-f30c-47ae-bcf8-521af38d4370%40pdc-v-sessmgr04> (2020-09-09)
9. Farcane, Nicoleta; Bureana, Eusebiu. History of “Corporate Social Responsibility” Concept.// Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica 17, 2(2015), str. 31.-48. URL: <http://www.oeconomica.uab.ro/upload/lucrari/1720152/03.pdf> (2020-09-08)
10. Farkas, Meredith. The Evolving Library: Ten Timeless Tech Tips. // American Libraries 38, 6(2007), str.50. URL: <http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=6&sid=a6874b4e-92e6-4913-8b66-71c69fdb016b%40sdc-v-sessmgr02> (2020-09-08)
11. Helmer, Jodi. Environmental Education: Going Green Is a Library-Wide Effort. // Library Media Connection 28, 4 (2010), str. 22.-23. URL: <http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=4&sid=a6874b4e-92e6-4913-8b66-71c69fdb016b%40sdc-v-sessmgr02> (2020-09-08)

12. Hohnen, Paul. Corporate social responsibility: An implementation guide for business. International institute for sustainable development, 2007.
13. International Federation of Library Associations and Institutions. URL: <http://library.ifla.org/939/> (2020-09-08)
14. Meyer, Scherer. Green libraries promoting sustainable communities. URL: <http://library.ifla.org/939/1/152-scherer-en.pdf> (2020-09-08)
15. Miller Trish, Feliciter. Canada's First Green Library. // Library & Information Science Source 50, 6(2004), str. 254. URL: <http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=3&sid=3a84a180-f394-40f2-832f-e350be8ef8b2%40sdc-v-sessmgr03> (2020-09-08)
16. Openo, Jason. Libraries and Social Responsibility: A National Conversation. // Feliciter 56, 5(2010), str. 216.-218. URL: <http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=23&sid=15a3c96e-f159-4eb9-a6f0-62eb421a19dc%40sdc-v-sessmgr02> (2020-09-07)
17. Peterson, Richard; von Isenburg, Megan; Dietsch, Barbara; Lucas, Dawne. Going Green: One Library's Journey Toward Sustainability. // Journal of Hospital Librarianship 14, 1(2014), str. 48. URL: <http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=5&sid=f1d7faf4-c8bd-4ef0-98f1-9675bf9585c2%40sessionmgr101> (2020-09-08)
18. Prasanth M., Vasudevan, T. Going Green: Libraries for Sustainable Development. URL: https://www.researchgate.net/publication/331319223_Going_Green_Libraries_for_Sustainable_Development (2020-09-08)
19. Racelis, Aliza. Library Services for the Poor: Theoretical Framework for Library Social Responsibility. // Pedagogical Research 3, 2(2016). URL: <https://eric.ed.gov/?id=EJ1180321> (2020-09-07)
20. René, Tanner... [et.al]. Libraries as Sustainability Leaders: ALA's Special Task Force. URL: https://uknowledge.uky.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1306&context=libraries_facpub (2020-09-08)
21. Segal, Judith. The academic library and social responsibility: a focus on AIDS. // Journal of Academic Librarianship 17, 1991., str. 224.-229. URL: <http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=29&sid=15a3c96e-f159-4eb9-a6f0-62eb421a19dc%40sdc-v-sessmgr02> (2020-09-07)
22. Vijay, Kumar. Corporate Social Responsibility Initiatives for Promotion of Public Libraries. // DESIDOC Journal of Library & Information Technology 33, 1(2013), str. 29.-31. URL: <http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=21&sid=15a3c96e-f159-4eb9-a6f0-62eb421a19dc%40sdc-v-sessmgr02> (2020-09-07)
23. Vrdoljak Raguž, Ivona; Hazdovac, Kate. Društveno odgovorno poslovanje i hrvatska gospodarska praksa. // Oeconomica Jadertina 4, 1(2014), str. 40.-58. URL: <https://hrcak.srce.hr/130001> (2020-09-08)
24. Zynia, L. Rionda. What is Corporate Social Responsibility. Questions & answers. URL: https://pdf.usaid.gov/pdf_docs/Pnada498.pdf?fbclid=IwAR03JW7kcbbu83Bups9qkRdz2yoPmflTNBu8koh4N0PbKeZw0mcyT1Rqw-4 (2020-09-08)